

трильник. Ось така різниця в педагогічній естетиці суб'єктів освітнього процесу!

Ще один вияв педагогічної естетики й етики в Педагогіці добра – це естетика освітнього середовища навчального закладу. «Як відомо, театр, за К. Станіславським, починається з вішалки, – писав І. Зязюн у своєму посібнику, – Полтавський інститут зразка 1975 року [року приходу його на посаду ректора цього закладу. – О. О.] розпочався з туалетів (так робив і А. С. Макаренко). І нехай мені хто скаже: це диктатура, це – авторитарія! Я відповім: а ви що, хочете нужникової демократії?» [1, с. 105–106]. Це була відповідь ректора Зязюна на висловлювання викладачами і студентами обурення, що вони прийшли до інституту не прибиранням займатися, а «робити сучасну комуністичну педагогіку». «Щодо останнього – я не заперечую, – відповів ректор. – Але з ким і як? І чи можна в такому несусвітньому бруді? Чи комунізм і свинюшник сумісні поняття? Добре, Макаренко і Сухомлинського ви зневажаєте. А Короленка, Верховинця, Кондратюка? Бачу, що у вас і до цього не доходили руки» [1, с. 103]. Ось так рівень естетики освітнього середовища виявився показником стану організації навчально-виховного процесу в інституті.

Екстраполюючи категорії педагогічної естетики в площину виховання, І. А. Зязюн зазначав, що вчитель своєю діяльністю має катарсизувати учня – і саме в цьому він вбачав сутність виховного процесу, справжнє виховання. Морально-естетичною основою виховної взаємодії є, за академіком Зязюном, здатність учителя виступати носієм батьківських функцій, використовуючи владу захисту, заохочення, підтримки учнів, перетворюючи авторитет влади на владу авторитету.

«Я прошу в Бога лише одного – часу для добра людям», – ці слова стали педагогічним кредо академіка І. А. Зязюна. Й не одній мені видається нині, що українська педагогіка лише по-

чинає відкривати для історії особистість цього видатного Педагога, Філософа і Майстра педагогічної дії, ім'я якого буде в недалекому майбутньому стояти в одному ряду з А. С. Макаренком та В. О. Сухомлинським.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.
2. Отич О. М. Естетичні та етичні засади розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання засобами мистецтва / О. М. Отич // Сучасна професійна підготовка вчителя до викладання мистецьких дисциплін у загальноосвітній школі: проблеми, пошуки, знахідки : монографія / [Бузова О. Д. та ін.; за ред. А. І. Омельченко]. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 251 с.
3. Юркевич П. Д. Вибране / П. Д. Юркевич. – К. : Наукова думка, 1993. – 396 с.

REFERENCES

1. Ziaziun, I. A. (2000). *Pedahohika dobra: idealy i realii* [Pedagogy of goodness: Ideals and realities]. Kyiv: MAUP.
2. Otych, O. M. (2010). *Estetychni ta etychni zasady rozvytku tvorchoi individualnosti maibutnoho pedahoha profesiinoho navchannia zasobamy mystetstva* [The aesthetic and ethical principles of development of the creative personality of the future teacher professional learning by means of art]. In A. I. Omelchenko (Ed.) *Suchasna profesiina pidhotovka vchytelia do vykladannia mystet'skykh dystsyplin u zahalnoosvitnii shkoli: problemy, poshuky, znakhidky*. Donetsk: Noulidzh.
3. Yurkevych, P. D. (1993). *Vybrane* [Selected]. Kyiv: Naukova dumka.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2014 р.

УДК 37:159.923:00

Яківчук Галина Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
м. Хмельницький

ОСОБИСТІТЬ – ПЕДАГОГ – УЧЕНИЙ

(До 135-річчя від дня народження Климента Квітки)

Климент Квітка – видатний учений, педагог, збирач та дослідник фольклору, текстолог-фольклорист, теоретик-новатор, організатор музично-фольклористичних науково-дослідних установ, історик музичної фольклористики, історик культури. За обсягом інтересів і скрупульозністю опрацювання дослідницьких тем у східнослов'янській фольклористичній (та й у

світовій) можна знайти небагато таких постатей, як Климент Квітка.

За життя К. Квітка надрукував 40 досліджень з музичного фольклору, рецензій, збірників народної музики. Наукова ерудиція дозволяла вченому працювати в галузі порівняльного музикознавства не лише всіх слов'янських, а й тюркських та угро-фінських народів, хоча головний інтерес його досліджень зосереджувався на українській народній музиці.

Климент Квітка зібрав понад 6000 народних пісень, переважно українських. Понад 200 мелодій із записів Квітки використали українські композитори М. Вериківський, В. Вер-

ховинець, П. Козицький, В. Костенко, Б. Лятошинський, Ю. Мейтус, Л. Ревуцький, С. Людкевич, Я. Степовий, Ф. Якименко як теми для своїх симфонічно-інструментальних творів. Найвидатніші хорові композиції Миколи Леонтовича також створено на мелодії, записані К. Квіткою.

Народився Климент Квітка 21 січня за ст. ст. (4 лютого за н. ст.) 1880 р. в селі Хмелів (теперішньої Сумської області) в родині нащадків українських козаків. Батька втратив рано, і мати віддала його, п'ятирічного, на виховання в сім'ю київських міщан Карпових, оскільки сама не могла утримувати сина. Карпови дали хлопцеві ґрунтовну освіту. Музики навчався з семи років у приватних учителів, згодом – у Музичному училищі Київського відділення Російського музичного товариства в Києві по класу фортепіано в Л. Зетеля та Г. Ходоровського. Освіту продовжував у Київському університеті Святого Володимира, який закінчив 1902 р. З юних літ почав збирати народні мелодії.

К. Квітка по праву визнається основоположником музично-фольклористичної педагогіки. Саме він створив навчально-дослідний осередок (Кабінет народної музики Московської консерваторії); зібрав та опрацював навчальні фонди фоноілюстрацій, хрестоматій; уперше ввів у навчальну програму Археологічного інституту та Вишого музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка в Києві курси порівняльного музикознавства.

Найбільш відомою працею К. Квітки є «Українські народні мелодії», яку автор упорядкував у 1922 р. У збірнику представлено близько двохсот мелодій. Такої уваги не мав досі жоден із виданих у світі збірників народних мелодій. Свою місію К. Квітка розцінював з огляду на завдання історії культури, про що пізніше писав: «У терені історії культури та філології я почував себе учасником спільної роботи над історичними проблемами, вносячи в загальну справу відомості, що впливали із вивчення народної музики як одного із явищ загального процесу історії культури» [1, с. 33].

Важливий напрямок педагогічної діяльності вченого полягав в обґрунтуванні необхідності викладання народознавства в системі освіти. Квітка вважав це справою державною і комплексною, яка повинна охоплювати всі щаблі навчання – від загальноосвітньої школи до аспірантури.

Період роботи К. Квітки в Московській консерваторії – найбільш задокументований. З 1936 р. він керує фольклорною секцією Науково-дослідного інституту при Московській консерваторії. З 1937 р. до 1945 р. і з 1949 до кінця життя К. Квітка – науковий керівник заснованого ним же Кабінету вивчення музичної творчості народів СРСР (нині – Науковий центр на-

родної музики ім. К. Квітки при Московській консерваторії). Тут зберігаються (здебільшого в неповному вигляді) програми навчальних курсів, тексти лекцій, проекти польових обстежень, начерки наукових досліджень, пов'язані із завданнями музично-етнографічної освіти.

Число записаних К. Квіткою народних мелодій поки що встановити неможливо (багато загублено, низка записів не перебуває на обліку). За неповними даними, Квітка записав близько шести тисяч українських та кілька сотень білоруських, румунських, молдавських, російських, грецьких пісень. Збірники «Українські народні мелодії» (1922) та «Народні мелодії з голосу Лесі Українки записав та упорядкував Климент Квітка» (ч. 1–2, 1917–1918) є фундаментальними науковими виданнями, що залишаються найповнішими й за територією охоплення народної традиції.

Серед основних праць Климента Квітки назвемо також «Ритмічні паралелі в піснях слов'янських народів» (1923); «Професіональні народні співці і музиканти на Україні» (1924); «Пісні українських зимових обрядових свят» (початок 1940-х рр.); «Вибрані статті» (ч. 1, 1985; ч. 2, 1986).

Справжнє світове визнання вченого-новатора розпочалося лише з останньої чверті ХХ століття. Головне завдання свого життя Климент Квітка вбачав у описі й структурному аналізі основних пісенно-традиційних жанрів українців і створення системи діагностики завдань та напрямків вивчення форм і методів дослідження української традиційної інструментальної музики. Його глибоко новаторська наукова та насамперед збирацька діяльність є видатним внеском не лише в розвиток фольклористики, а й фольклоризму української музики 1920-х років і заслуговує на вивчення й узагальнення сучасними дослідниками.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Квітка К. Избранные труды : в 2 т. / сост. и коммент. В. Л. Гошовского. – М. : Сов. композитор. – Т. 1. – 1971. – 384 с.
2. Климент Квітка: людина, педагог, вчений : монографія / А. І. Сторожук. – К. : Фенікс, 1998. – 100 с.

REFERENCES

1. Kvitka, K. (1971). *Izbrannyye trudy: Vol 1*. [Selected works]. Moscow: Sov. Kompozitor.
2. Storozhuk, A. I. (1998). *Klyment Kvitka: liudyna, pedahoh, vchenyi* [Klyment Kvitka: Person, a teacher, a scientist]. Kyiv: Feniks.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2015 р.

АННОТАЦІЇ

Миропольская Н. Е. Эстетико-воспитательные технологии: теоретические предпосылки исследования

В статье представлены размышления об эстетико-воспитательных технологиях и их внедрении в общеобразовательной школе во внеурочной работе. Они базируются на идее развивающего наращивания И. Бежа, которое в статье трактуется как онтогенетический процесс приобретения и сохранения ценностных компо-

нентов произведений искусств с дальнейшим переходом в более совершенное и качественное по степени образованности и культуры личностное состояние учеников, способных откликаться на многомерность реальной жизни.

Ключевые слова: эстетико-воспитательные технологии, основная школа, критерии эстетической воспитанности, внутренне мотивированная активность ученика.